nr 1a 471

MARS ET HISTORIA

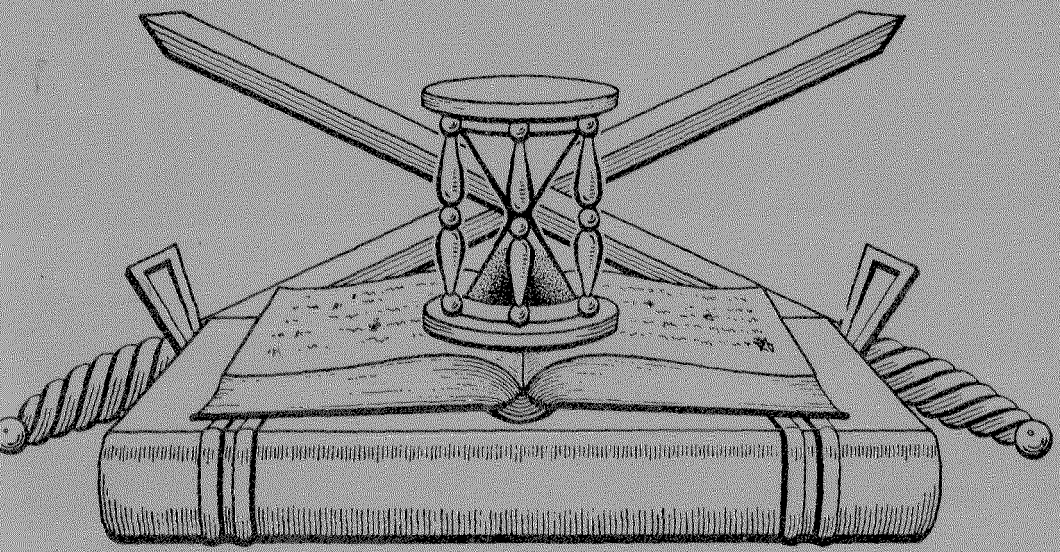

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

		Aftredend
Voorzitter :	*F.L. DIEKERHOFF*	1971
Ondervoorzitter:	*J. ALBARDA*	1974
1e Secretaris :	*F.J. van LIER*	1973
2e Secretaris :	*H. RINGOIR*	1976
Penningmeester :	*C.J. KNEPPELHOUT*	1972
Archivaris :	*J.J.B.J. BOUVY*	1975
Leden :	*P.C. BOER*	1974
	W.F.K. ENGELBRECHT	1976
	F.J.A. LUTZ	1973
	Drs.G.J.A. VAN OJEN Jr.	1975
	Mr. CH.L.M. SCHAEPMAN	1971
	E.H.H. WEEKENSTROO	1972
	Drs.Y.P. VAN DER WERFF	1971

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter :	*Oranje Nassaustraat 1, GELDERMALSEN*	*Tel.03455-1773*
Ondervoorzitter:	*Laan van Clingendael 121, 's-GRAVENHAGE*	*Tel.070-246843*
1e Secretaris :	*NAPO 890 UTRECHT - Veldpost*	*Tel.0949-2571.3137*
2e Secretaris :	*Laan van Nieuw Oost-Indië 289 DEN HAAG*	*Tel.070-839994*
Penningmeester :	*Bremstraat 26 - DEN HELDER*	*Tel.02230-12153*

Contributie bedraagt per jaar min. f 15,--, te storten op giro 14700 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van 'Ned. Ver. Militaire Historie', rekening nr. 58.72.29.101.

SAMENSTELLING REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:

Voor het Bestuur: P.C. Boer en H.Ringoir
Uit de Leden : H.F. Fabri en A C. Paardekooper

Redaktieadres : H. Ringoir, Laan van Nieuw Oost-Indië 289 DEN HAAG

SAMENSTELLING REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:

Voor het Bestuur: F.J.A.Lutz en Drs. G.J.van Ojen jr.
Uit de Leden : L.J.Spanjaerdt Speckman

AFDELINGSCORRESPONDENTEN:

Zie binnenomslag van de achterzijde.

MARSET HISTORIA

6e JAARGANG
1971
NUMMER 1-A.

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

INHOUD

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD: De excursie naar Bronbeek.

Aanvullingen en wijzigingen van de adreslijst.

Rectificaties.

ARTIKELEN VAN EN DOOR DE LEDEN: De scholen voor reserve-officieren door H.Ringoir.

Nederlandse Infanterie-uniformen in de 19e eeuw. door P.Forbes Wells en Dr.F.G. de Wilde.

Een reglement uit 1701, door F.L.Diekerhoff.

Het korps Koninklijke Gendarmerie door Dr. F.G. de Wilde.

De Vesting Naarden, door C.A. de Bruijn.

MILITARIADE: door F.L. van Lier.

VRAAG EN AANBOD.

DE EXCURSIE NAAR BRONBEEK

Hoewel de aankondiging van de excursie wel wat voeten in de aarde had,heeft een vrij groot aantal van de leden op 5 juni een bezoek gebracht aan de musea van de Grenadiers en Jagers te Bronbeek. Beide musea zijn door hun moderne inrichting bizonder interessant gebleken en daar de beheerders voortdurend er op uit zijn hun collecties aan te vullen,mogen we aannemen,dat 't eerste bezoek in de toekomst zeker nog eens herhaald zal worden. Volledigheidshalve moet vermeld worden dat de lunch geen rijstmaaltijd was, maar een uitstekende koffietafel.

-•-•-•-•-•-•-•-•-•-•-

AANVULLINGEN EN WIJZIGINGEN VAN DE ADRESLIJST.

8.	P.S.Schuurman	*nieuw adres:*	Duin en Kruidbergerw.74, Santpoort
9.	J.B. Kist	"	Kloveniersburgwal 91, Amsterdam
27.	Dhr. Penasse Vierdag		Per 1-1-72 lidmaatschap opgezegd.
32.	Dolleman,F.H.	"	Soestdijkseweg 326N, Bilthoven
74.	E.H.H.Weekenstroo	"	van Alkemadelaan 112, Den Haag
76.	J.J.B.J. Bouvy	"	Thorbeckelaan 24, Den Haag
114.	Stichting Menno van Coehoorn	"	Bachmanstraat 15, Den Haag
164.	Th.W.A.Schermer		Huisnummer is 76 (zes en zeventig)
279.	J.C. van Dijk	"	Carillonstr.18 - Huis - A'dam
332.	Brouwer,C.L.M.J.	"	Longroom Marine Vliegkamp, Valkenburg,
336.	Naam luid ten rechte: LEYDECKERS. /		Katwijk aan Zee

NIEUW LID;

Trek, J.L. B.W. ter Kuilestr. 333, Enschede, (3,4,5 en 13)

VAN DE VOLGENDE LEDEN ZIJN DE ADRESSEN THANS NIET BEKEND:

118. Lanselink, J. Res. 1e Luitenant der Artillerie, v.h. P.Köhlerstr. 10 Rijswijk Z.H.

260. Breemen, E,J, van Student, v.h. Secr. Versteeglaan 22, Vleuten.

RECTIFICATIES

In het kortgeleden verschenen DECEMBERNUMMER - 5e Jaargang - Nummer 5 - wordt op bladzijde 4 de indruk gewekt dat reeds lang het plan bestond om eerst het Crematorium te Delft en daarna het Legermuseum te Leiden te bezoeken. Dit lugubere grapje berust op een drukfout.
Het bestuur hoopt echter nog steeds een excursie naar het ARMAMENTARIUM *te DELFT te kunnen organiseren.*

Het eveneens kort geleden verschenen februarinummer is ten onrechte als nummer 1 van de 6e jaargang de wereld ingegaan. Daar de jaargangen steeds gelopen hebben van APRIL TOT FEBRUARI, moet DIT NUMMER beschouwd worden als *NUMMER 6 VAN DE 5e JAARGANG*! Daar het hierbij verschijnende nummer van het vorige te onderscheiden moet zijn, is het bij uitzondering 6e JAARGANG - NUMMER 1 A genoemd.

Voortaan zullen de bladzijden van een gehele jaargang doorlopend genummerd worden. Daar de huidige redaktie het vaste voornemen heeft de nummers voortaan op tijd te laten verschijnen,meent zij in de toekomst dergelijke voeten in de jaartelling te kunnen voorkomen.

Militariade

Zijnde een verzameling wetenswaardigheden, samengebracht door het secretariaat ten behoeve van de leden en handelende over ons aller hobby's op militair gebied.

1. In een prijslijst van de firma A.G. van der Dussen, Hondstraat 5, Maastricht ontdekten wij de aankondiging van een ons (nog) onbekend boek, te weten: 489: Curson, H.H.: "More military and police devices from south Africa, 1790 - 1962" 48 blz. 50 pln. Gebonden *f* 35,--, Mogelijk iets voor onze embleem-verzamelaars?

2. Een voor uniformkundigen belangrijk werk vormen de 58 uniformafbeeldingen in de serie "Das Heer des blauen Königs" (Max Emmanuel II von Bayern). Ze zijn ontnomen aan het oorspronkelijke werk van Anton Hoffmann en behandelen uniformen uit de periode 1682 - 1726. Het geheel bestaat uit een uitvoerig tekstdeel en 58 prenten op goed te beschilderen papier, tesamen met 'n handleiding voor het inkleuren in een keurige blauwe casette met goudopdruk.
   Uit deze serie is ook een uniform-kalender samengesteld voor het jaar 1971. Het ligt in de bedoeling ook in de twee komende jaren zo'n kalender met 12 zelf te kleuren kalenderbladen uit te geven. De prijzen zijn:
   - kalender 1971 : DM 16,80 (handgekleurd DM 80,--)
   - casette (58 pl.): DM 208,- (handgekleurd DM 750,--)

   Te bestellen o.a. via Buch- und Kunsthandlung Heinrich Fritz, 8500 Nürnberg, Breite Gasse 25, BRD. Tel. 0949-911.226014.

3. Voor de genisten onder ons en voor vele anderen! verscheen bij Kurt Vowinckel Verlag, 6903 Neckargemünd, Postfach 220 een bijzonder interessant boek onder de titel "Deutsche Pioniere 1939 - 1945", samengesteld door de zorg van het "Zentralarchiv der Pioniere an der Pionierschule in München". Het boek bevat een indrukwekkend overzicht van de veelvuldige inzet van pioniers in de tweede wereldoorlog. Onder meer wordt een beeld gegeven van versperringen, mijnen, bruggenbouw, stellingbouw en vestingbouw, terwijl daarnaast bijzondere eenheden als "Panzerpioniere", "Sturmpioniere", "Landungspioniere" en "Eisenbahnpioniere" onder de loupe worden genomen. Het fotomateriaal in dit boek is overweldigend (meer dan 400 !!!). De naam fotodocumentatieboek is dan ook meer op zijn plaats. De prijs valt erg mee (± DM 36,--).

Vervolg pag.10

DE SCHOLEN VOOR RESERVE-OFFICIEREN

De School voor Reserve-Officieren en Kader der Infanterie (SROKI) te Ermelo is op 27 januari 1966 ontstaan uit de samenvoeging van de School voor Reserve-Officieren (SROI) en Kaderschool Infanterie (KSI), die de volgende geschiedenis hadden:

SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN DER INFANTERIE

Zolang in ons land de dienstplicht bestond, was het mogelijk deze door een ander te doen vervullen. Eerst geschiedde dit door voor een bepaald bedrag een "remplacant" te kopen, later door het bij loting getrokken nummer te ruilen met iemand die vrijgeloot was, maar die tegen een vergoeding bereid

was als "nummerverwisselaar" in dienst te gaan.
In 1861 werd deze nummerverwisseling verboden. Er bleef toen echter nog een mogelijkheid open om een ander zijn dienstplicht te laten vervullen, doordat elke gemeente een bepaald aantal dienstplichtigen moest leveren en het ook mogelijk was vrijwillig zijn dienstplicht te vervullen. Als nu de dienstplichtigen die niet wilden dienen, voldoende geld bijeen brachten waren er meestal voldoende dienstplichtigen te vinden die "vrijwillig" in dienst gingen.
Opmerkelijk is dat de opeenvolgende ministers van oorlog, die toen meestal generaal waren, er niet in slaagden een kamermeerderheid te vinden voor een een wetswijziging, die aan deze misstand een einde kon maken.
Voor het leger was deze procedure namelijk zeer nadelig, daar de nummerverwisselaars en vrijwillig dienstplichtigen niet alleen de jonge mannen waren, die zich tot het militaire leven aangetrokken voelden, maar ook een aantal nietsnutten, die op de dienstplichtigen een zeer slechte invloed hadden.
Luitenant-generaal C.D.H.Schneider, die van 9 mei 1894 tot 27 juli 1897 minister van oorlog was, deed van twee kanten een aanval op de "onpersoonlijke dienstplicht". Bij de wet van 2 mei 1897 werd namelijk de mogelijkheid geopend dienstplichtigen op te leiden tot reserve-officier, waardoor de tegenzin om te dienen bij de meer ontwikkelden (toen nog identiek met de beter gesitueerden) aanmerkelijk minder moest worden.
Hierin heeft de minister zich echter vergist, want van alle dienstplichtigen waren er slechts vier bereid om als reserve-officier te dienen. Op 21 oktober 1897 werd Izaak Hermannus Misset aangesteld tot reserve-tweede luitenant bij het 8e Regiment Infanterie en op 22 november 1897 Vincent van Peski, Franciscus Frederik Marie Wirtz en Wouter Cool tot reserve-tweede luitenants der grenadiers.
Op de kamer had de wet echter wel invloed en op 22 juli 1899 werd de wet op de persoonlijke dienstplicht aangenomen.
Inmiddels waren de aantallen aangestelde reserve-officieren gestegen tot 16 in 1898 en 12 in 1899, terwijl in 1900 er 21 bij de infanterie en één bij de cavalerie voorkwamen.
De opleiding van de hiervoor genoemde reserve-officieren had plaats bij de regimenten en toen het aantal reserve-officieren dat jaarlijks opgeleid moest worden, tussen 1901 en 1909 opliep van 15 tot rond de 70, werd de opleiding geconcentreerd te Amersfoort, waar voor dit doel bij het 5e Regiment Infanterie op 1 oktober 1909 de Militaire Schoolcompagnie werd opgericht. Op 1 oktober 1912 werd deze compagnie de 1e school voor Verlofs officieren der Infanterie en werd bij het 2e Regiment Infanterie te Maastricht de 2e School voor Verlofsofficieren der Infanterie opgericht.
Op 1 april 1913 kwam ook te Breda bij het 6e Regiment Infanterie de 3e School voor Verlofsofficieren der Infanterie, terwijl door een reorganisatie van de infanterie voortaan de 2e school te Maastricht tot het 13e Regiment Infanterie behoorde. (Het 2e Regiment Infanterie was gesplitst in 2e en 13e Regiment).

Laatstgenoemde 2e School werd in 1921 opgeheven, waardoor de 3e School te Breda vernummerd werd tot "2e school".
Op 1 juli 1925 werden de drie scholen gecombineerd tot de Shhool voor Verlofsofficieren der Infanterie met de 1e,2e en 4e Compagnie te Kampen en de 3e Compagnie te Breda. In 1928 werd de naam gewijzigd in School voor Reserve-officieren der Infanterie en de 4e Compagnie opgeheven.
In 1930 ontving deze school van de burgerij van Kampen een vaandel, dat bij Koninklijk Besluit van 22 september 1930 werd erkend.
In 1938 werd de 3e Compagnie te Breda vernummerd tot 5e Compagnie en werden te Kampen een 3e en 4e Compagnie en te Breda een 6e Compagnie opgericht.
Bij de capitulatie van 14 mei 1940 werd de school opgeheven en het vaandel door een officier in bewaring genomen om inbeslagname door de Duitsers te voorkomen.
Alvorens de wederoprichting van de school na de bevrijding te behandelen, volgt hier een beknopt overzicht van de geschiedenis van 1909 tot 1940.

SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN DER INFANTERIE

Opgericht 1 oktober 1909

Commandanten: *1909 - 1925 kapitein C.C.de Gelder (15 nov.1919 majoor, 1 okt. 1924 luitenant-kolonel)*
1925 - 1930 majoor C.M.Donk (1 mei 1928 luitenant-kolonel)
1930 - 1933 luitenant-kolonel J.H.Fruyt van Hertog
1933 - 1940 majoor J.K.Lammerts (1 nov. 1936 luitenant-kolonel)

De 1e Compagnie:

1 okt. 1909 Militaire Schoolcompagnie (bij 5 RI te Amersfoort)
1 okt. 1912 1e School voor Verlofsofficieren der Infanterie (bij 5 RI)
1 juli 1925 1e Compagnie van School voor Verlofsofficieren der Infanterie
1928 1e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie.

Commandanten: *1909 - 1925 kapitein C.C.de Gelder (15 nov.1919 majoor, 1 okt. 1924 luitenant-kolonel)*
1925 - 1928 kapitein E.P.H. de Haan
1928 - 1930 kapitein K.J.C.Koene
1930 - 1938 kapitein A.K.Langenhagen
1938 - 1940 kapitein J. L.J.Couvee

De 2e Compagnie:

1 okt. 1912 2e School voor Verlofsofficieren der Infanterie (bij 2 RI te Maastricht)
1 apr. 1913 2e School voor Verlofsofficieren der Infanterie (bij 13 RI te Maastricht)
1921 opgeheven

1 juli 1925 2e Compagnie van School voor Verlofsofficieren der Infanterie
1928 2e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie.

Commandanten: 1912 - 1919 kapitein H.Dyserinck (15 nov. 1917 majoor)
1919 - 1920 " J.E.L.Haenecour
1920 - 1921 " A.A. van Nijnatten
1921 - 1925 " P. Keg
1925 - 1928 " K.J.C. Koene
1928 - 1930 " E.P.H. Haan
1930 - 1931 " J. Mallinckrodt
1931 - 1938 " J.G.W.N. Moonen
1938 - 1940 " A. Rosmuller

De 3e Compagnie:

1938 3e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie (te Kampen)

Commandant: 1938 - 1940 kapitein A.J.W.Jäger

De 4e Compagnie:

1 juli 1925 4e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie (te Kampen)
1928 opgeheven
1938 4e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie (te Kampen)

Commandanten: 1925 - 1927 kapitein O.R.Plet
1927 - 1928 " A.R. van der Woude
1938 - 1940 " C.H. van Malsen

De 5e Compagnie:

1 apr. 1913 3e School voor Verlofsofficieren der Infanterie (bij 6 RI te Breda)
1921 2e School voor Verlofsofficieren der Infanterie (bij 6 RI te Breda)
1 juli 1925 3e Compagnie van School voor Verlofsofficieren der Infanterie (te Breda)
1928 3e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie (te Breda)
1938 5e Compagnie van School voor Reserve-Officieren der Infanterie (te Breda)

Commandanten: 1913 - 1914 kapitein P.H.J.L.Lienders
1914 - 1918 v a c a n t
1918 - 1925 kapitein W.Froger (1 okt. 1923 majoor)
1925 - 1936 " G.E.A.Themann (1 mei 1935 majoor)
1936 - 1937 " J.B.Lagaune
1937 - 1938 " A.N.Schouten
1938 - 1940 majoor J.G.W.N.Moonen

De 6e Compagnie:

1938 6e compagnie van School van Res.-Officieren der Infanterie.

Commandant: 1938 - 1940 kapitein A.N.Schouten

DE WEDEROPRICHTING NA DE BEVRIJDING IN 1945

Toen de Prinses Irene Brigade in 1944 in Noord Frankrijk en België streed, werd ter aanvulling van deze Brigade te Ranchicourt opgericht het 1e Royal Netherlands Infantry Depot, waarbij sinds dec.'44 ook een Kaderschool was ingedeeld. Kort daarop kwam te Don-Fournes (nabij Rijssel) het 2e Royal Netherlands Infantry Depot tot stand, eveneens met een kaderschool.Op 15 juli '45 werd de officiersopleiding van Ranchincourt overgeplaatst naar het kasteel van Breda en verdoopt tot Kaderschool Breda. Op 21 juli'45 werd de 2e Kaderschool te Fournes met deze school verenigd. Op 1 maart '46 werd de Kaderschool Breda verdoopt tot School voor Res. Officieren en verplaatst naar Harderwijk. Op 1 sept.'46 werd de naam School voor Res. Officieren der Infanterie hersteld en de school verplaatst naar Ermelo.

KADERSCHOOL INFANTERIE.

In april of mei '45 werd te Hengelo de 5e Kaderschool opgericht (de 1e was te Ranchicourt, de 2e te Fournes, de 3e te Weert (hieruit is de Kon. Militaire School voortgekomen) de 4e te Hooghalen (hieruit is de School voor Militaire Lichamelijke Opvoeding voortgekomen). In juli'45 werd de school verdoopt tot 5e Kaderschool Eibergen en in '46 2e Kaderbataljon (te Ermelo) Hooghalen werd toen 1e en Weert 3e Kaderbataljon. Daarna werden de kaderbataljons omgedoopt tot 1e tot en met 3e Kaderschool Infanterie. In 1950 werd 1 KSI de SMLO, 2 KSI werd 1 KSI en verplaatst van Ermelo naar 's-Bosch, 3 KSI werd 2 KSI en bleef te Weert. Later werden beroeps-onderofficieren uitsluitend te Weert en de dienstplichtige onderofficieren te 's-Bosch opgeleid. 2KSI te Weert kreeg toen de naam Militaire School (later Koninklijke Militaire School) 1KSI te 's-Bosch werd KSI en in 1966 verenigd met de SROI tot School voor Res. Officieren en Kader der Infanterie te Ermelo.

SCHEMA:

1e KADERSCHOOL RANCHINCOURT	2e KADERSCHOOL DON.FOURNES	3e KADERSCHOOL WEERT	4e KADERSCH. HOOGHALEN	5e KADERSCHOOL HENGELO
KADERSCHOOL BREDA		KADERSCHOOL WEERT	KADERSCHOOL HOOGHALEN	KADERSCHOOL EIBERGEN
KADERSCHOOL HARDERWIJK		3e KADERBATALJ.	1e KADERBAT.	2e KADERBAT.
S.R.O.		3e K.S.I.	1e K.S.I.	2e K.S.I.
S.R.O.I.		2e K.S.I.	S.M.L.O.	1e K.S.I.
S.R.O.I.		K.M.S.	S.M.L.O.	K.S.I.
S.R.O.K.I.		*K.M.S.*	*S.M.L.O.*	*bij S.R.O.I*

Hierbij moet worden opgemerkt dat de beroeps-onderofficieren VOOR *1940 ook reeds centraal opgeleid werden.zodat de Kon.Militaire School te Weert de voortzetting is van het Instructiebataljon en niet zoals de Kaderschool*

Infanterie in 1945 werd opgericht.

SCHOOL VOOR RESERVE OFFICIEREN DER ARTILLERIE.

Op 1 okt. 1910 werd bij het 4e Reg.Veldartillerie te Ede opgericht de Cursus voor Reservekader der Bereden Artillerie,die op 1 okt. 1918 verdoopt werd tot School voor Verlofs-officieren der Bereden Artillerie en in 1928 tot School voor Res. Officieren der Bereden Artillerie.

Commandanten: 1910-1920 Eerste Luitenant J.H.Westerveld (1 sept.'16 Kapit.)
1920-1926 Kapitein D.M.Lucardie
1926-1940 " H.Keppel Hesseling (1 nov.'63 Majoor, 1 nov.'39 Luitenant-Kol.)

Na de bevrijding werden de Res. Officieren der Artillerie aanvankelijk opgeleid aan de School voor Res. Officieren. In de organisatie van 1 juli'50 komt weer 'n school voor Res.Officieren der Artillerie voor,die deel uitmaakt van de Artillerieschool en 1 okt. 1910 als oprichtingsdatum herdenkt.

SCHOOL VOOR RESERVE OFFICIEREN DER LUCHTDOELARTILLERIE.

Op 1 okt. 1912 werd bij het 1e Reg. Vestingsartillerie te Utrecht opgericht de School voor Verlofs-officieren der Vestingsartillerie,die in 1918 zelfstandig werd, maar te Utrecht bleef, in 1927, toen de Vestingartillerie uit de organisatie verdween, verdoopt werd tot School voor Verlofs-officieren der Onbereden Artillerie en in 1928 tot School voor Res.Officieren der Onbereden Artillerie

Commandanten: 1912-1914 Majoor W.C. Baron Rëell
1914-1916 " H.J.G. de Virieu Furstner
1916-1918 VACANT
1918-1919 Kapitein Jhr. J.T.Alting von Geusau
1919-1925 " D.A.W. van der Moer
1925-1929 1e Luitenant J.C.van Apeldoorn (30 apr.'27 Kapitein)
1929-1933 Kapitein Mr.R.N.de Ruyter van Steveninck
1933-1938 " M.H.C.Herman
1938-1940 " J. Roode

In de organisatie van 1 juni 1953 komt de School voor Res.Officieren der Luchtdoelartillerie voor, opgenomen in de School Luchtdoelartillerie en met oprichtingsdatum 1 okt. 1912.

SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN DER CAVALERIE.

Hoewel bij de cavalerie reeds in 1900 een res.-tweede luitenant werd aangesteld, werd pas op 27 maart 1919 bij het 1e Reg. Huzaren te Amersfoort een school voor Verlofs-Officieren opgericht, die op 1 juli'25 gevoegd werd bij het Rijschool der Cavalerie te Amersfoort en in 1928 verdoopt tot School voor Res. Officieren der Cavalerie.

Commandanten: 1919-1926 Ritmeester A.Bluseé van Oud Alblas
1926-1928 " K.G. van der Mandele

1928-1938 Ritmeester C.L.Hollert
1938-1940 " C.F.Pahud de Mortanges

In de organisatie van 1 juni 1953 komt weer een school voor Res. Officieren der Cavalerie voor, opgenomen in de Cavalerieschool en opgericht 27-3-1919.

SCHOOL VOOR RESERVE OFFICIEREN DER MILITAIRE ADMINISTRATIE.

Hoewel in 1795 een Korps Officieren van Administratie werd opgericht, dateert het dienstvak der Militaire Administratie van 31 juli 1918,toen een afzonderlijkeinspecteur der Militaire Administratie werd aangesteld. Op 29 juni 1828 waren de Intendanten uit het verband van de Generaalkwartiermeesterstaf getreden, die daarna de naam Generale Staf ontving. De intendanten werden met de korpsadministrateurs de militaire administratie genpemd,zodat in 1918 eigenlijk het oudste deel van het jongste werd losgemaakt.

Tot 1912 bestonden er geen onderofficieren van administratie maar voerde de sergeant-majoor de compagnieadministratie. Daarna werd een onderscheid gemaakt tussen sergeant-majoor (of opperwachtmeester)-instructeur en dito administrateur. Tot na de bevrijding behoorde dit personeel echter tot de wapens waarbij het diende.

Om desondanks de noodzakelijke eenheid in opleiding te verwezelijken werd op 1 aug. 1924 bij het 6e regiment Infanterie te Breda opgericht een Cursus voor opleiding van dienstplichtigen tot onderofficier-administrateur. In 1926 werd dit een zelfstandige school voor opleiding etc. die in 1927 verdoopt werd tot School voor Diensplichtige Onderofficieren-administrateur en werd in 1933 verplaatst van Breda naar Middelburg. Na de bevrijding herleefde deze school in de Centrale Opleiding voor Administratief Kader te Middelburg (in de Generaal-Majoor Berghuys-Kazerne, die genoemd is naar de oprichter van de cursus,later inspecteur der Militaire Administratie). Na de bevrijding behoorden ook de onderofficieren-administrateur tot het dienstvak der militaire administratie.

De commandanten van de officiers-scholen waren:

1924-1939 Kapitein G.Berghuys(1 juni'33 majoor, 1 mei' 37 luitenant-kolonel)
1939-1940 Majoor P.F.Kamm

Op 1 okt.'24 werd de school voor Verlofsofficieren der Militaire Administratie opgericht te Breda. De gouverneur van de Kon.Militaire Academie was tevens commandant van deze school. In 1928 werde de naam gewijzigd in School voor Res. Officieren der Militaire Administratie en de personele unie met de K.M.A. beëindigd. Twee jaar later werd de school echter overgeplaatst naar Kampen en de Commandant van de S.R.O.I. met het commando over de S.R. O.M.A. belast.

Commandanten: 1924-1928 Kolonel G.G. van Everdingen (1okt.'26 generaal-majoor, tevens gouverneur van de K.M.A.)
1928-1930 Luitenant-Kolonel C.J.H. van der Harst
1930-1933 " " J.H.Fruyt van Hertog, tevens commandant van de S.R.O.I.

1933-1940 Majoor J.K.Lammerts (1nov.'36 ltnt-kol.) tevens commandant van de S.R.O.I.

In de organisatie van 1 juni'53 komt weer een School voor Res.Officieren,der militaire Administratie voor, opgenomen in de Centrale Opleiding voor Administratief Kader en opgericht 1 oktober 1924.

SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN DER GENIE.

Werd opgericht op 3 okt.'27 te Utrecht en komt in de organisatie van 1 juli '50 voor als opgenomen in de Genieschool.

Commandanten: 1927-1928 Eerste Luitenant C.J.W.Lanen
1928-1934 Kapitein W.van der Hout (1 nov.'29 majoor)
1934-1938 " L.J.de Lagh
1938-1940 " L.van Waegeingh

SCHOOL VOOR RESERVE OFFICIEREN DER GENEESKUNDIGE DIENST.

Werd 1 juli 1930 opgericht te 's-Gravenhage.

Commandanten: 1930-1931 Dirigerend officier van Gezondheid der 3e klasse (thans majoor-arts) W.A.A. van de Roemer.
1931-1940 Dirigerend Officier van Gezondheid der 3e klasse W.S.Göbel (1 sept.'37 der 2e klasse, thans luitenant-kolonel-arts).

De school herleefde op 1 april'46, werd op 1 juli'50 verdoopt tot School voor Reserve-Officieren der Geneeskundige Troepen en opgenomen in het gelijk namige Regiment,doch 1 juni'53 weer verdoopt tot School voor Reserve-Officieren der Geneeskundige Dienst en opgenomen in de School Geneeskundige Dienst.

Op 1 juni 1943 werden opgericht:

SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN VAN DE VERBINDINGSDIENST (opgenomen in de school verbindingsdient)
SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN DER INTENDANCE (opgenomen in Intendanceschool).
SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN DER AAN- EN AFVOERTROEPEN (opgenomen in school Aan- en Afvoertroepen).
SCHOOL VOOR RESERVE-OFFICIEREN VAN DE TECHNISCHE DIENST (opgenomen in de school Technische Dienst).

RINGOIR.

VERVOLG MILITARIADE:

4. In 1962 verscheen een herdruk van Gritzner's 'Handbuch der Ritter- und Verdienstorden aller Kultuurstaaten der Welt innerhalb des IX- Jahrhunderts" uit 1893.
Dit boek met zijn 760 afbeeldingen is nu ook terecht gekomen bij de antiquair. Zo signaleerden wij in de catalogus 961 van Jan Peet (P.O. Box 3743, A'dam) onder nr. 199 voor de prijs van f 50,--

VERVOLG PAG.16

NEDERLANDSE INFANTERIE UNIFORMEN IN DE NEGENTIENDE EEUW.

Bij een groter aantal Nederlanders dan men zou verwachten bestaat belangstelling voor Uniformen. De werkelijke kennis op dit gebied is echter -ook onder beroepsmilitairen - niet bizonder groot. De oorzaak hiervan is waarschijnlijk dat er in ons land slechts heel weinig volledige boekwerken over uniformen bestaan,welke gemakkelijk verkrijgbaar of zelfs betaalbaar zijn.

Over de uniformen van het 'Staatse Leger' bestaat het z.g. 'Jassenboekje', een met de hand vervaardigd boekwerkje, dat in het bezit is van de Sectie Krijgsgeschiedenis van de Staf van de Bevelhebber der Landstrijdkrachten te Den Haag. Enkele, eveneens met de hand bewerkte copieën daarvan, zijn in particulier bezit.

Voorts bestaat er een zeer volledig boekwerk - in 2 delen - van J.F.Teupken over de 20-tiger jaren van de vorige eeuw en daarnaast een grote serie lithografieën van Madou en Courtois. Ook is over de 40-tiger jaren dier eeuw in 1845 een boekwerk van L.J.Leman uitgegegeven. Omtrent de jaren rond 1850 bestaat een goede bron in losse tekeningen van J.Regenbogen. Al deze boekwerken zijn slechts antiquariisch verkrijgbaar.

Hetzelfde geldt voor het boekwerk van F.J.G. ten Raa, 'UNIFORMEN DER NEDERLANDSE ZEE- EN LANDMACHT', dat gekleurde uniformplaten bevat van 1799-1998, vervaardigd door J.Hoynck van Papendrecht, W.C.Staring en J.P. de Veer. Dit werk geeft weliswaar goede afbeeldingen,doch is uiteraard door de lange periode welke het bestrijkt voor degene die wat meer omtrent de uniformen te weten wil komen,niet volledig genoeg.

Het zou zeker theoretisch mogelijk zijn een werk samen te stellen met volledige gegevens omtrent de uniformen van het Nederlandse Leger, zoals deze o.a. over het Franse, Duitse, Engelse en Tsaristisch-Russische Leger bestaan. Echter zou dit wegens de geringere afname op veel te hoge kosten te komen staan.

Gezien de omstandigheid dat men tegenwoordig op elk gebied meer en meer een 'do it self'-methode gaat toepassen, heeft de STUDIE-AFDELING 'UNIFORMKUNDE' gemeend een middel te hebben gevonden om op geheel kosteloze manier de bekendheid met de in de loop der tijden door het Nederlandse Leger gedragen uniformen belangrijk te vergroten.

Daarbij zou dan van een systeem moeten worden gebruik gemaakt , zoals in 't hiervoren genoemde 'Jassenboekje' is toegepast. Er zouden telkens een 6-tal van deze ongekleurde op één bladzijde van het Orgaan 'MARS ET HISTORIA' kunnen worden geplaatst. De lezer kan dan aan de hand van de gegevens in een bijgaande tekst vermeld, de afbeelding de vereiste kleuren geven, zowel met waterverf als met plakkaatverf - d.i. gemakkelijk te behandelen waterverf-Kleurpotlood kan ook, doch de reslutaten zijn minder mooi.

* *

UNIFORMEN GEDRAGEN DOOR HET WAPEN DER INFANTERIE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN, IN DE PERIODE 1815-1912.

Uiteraard hebben in de loop der jaren zowel grotere als kleinere wijzigingen in de uniform plaatsgehad. Teneinde een meer globaal overzicht over de achtereenvolgens door de korpsen gedragen uniformen te verkrijgen, is hier volstaan met het weergeven van de meer belangrijke wijzigingen en de jaartallen waarin deze hebben plaatsgehad. Niet aleen de uniformen ondergingen veranderingen, doch met de organisatie was dit minstens evenzeer het geval. Daarom zal hierbij, behalve de beschrijving van de uniform, eveneens in grote trekken, de organisatie van het waoen in het betreffende jaar worden opgegeven. Zulks zal telkens het inzicht in de omstandigheden van het ter sprake zijnde tijdvak verduidelijken.

A. INFANTERIE VAN LINIE. - 1815 - O R G A N I S A T I E

ORGANISATIE: In dit jaar werden op 21 april de aanvankelijk in Zuid-Nederland (tegenwoordig België) opgerichte korpsen met de Noord-Nederlandse als een geheel beschouwd en werden dientengevolge al deze korpsen'doorgenummerd'.Voor wat de Infanterie betreft was deze als hieronder opgegeven. Daarbij zijn, zulks voor hen die daarvoor belangstelling hebben,de van oorsprong Zuid Nederlandse korpsen kursief gedrukt. Met uitzondering van de Nationale Militie behoorden alle hier genoemde korpsen tot de zg. 'Staande Armée' (beroepsmilitairen).

- Bataljons Infanterie van Linie Nrs. *1*,2,*3*,*4*,6.*7*,8,9,12,13,14,15.
- Regiment Infanterie van Linie voor Oost Ondië nr. 5.
- Bataljons West Indiesche Jagers Nrs. 10,11.
- Bataljons Jagers nrs. 16.17,18,*35*,*36*.
- Bataljons Oost Indische Infanterie van Linie Nrs. 19t/m 26.
- Regiment Oranje-Nassau Nr. 28.
- Regimenten Zwitsers nrs. 29 t/m 32.
- Depotbataljon voor de Koloniën Nr. 33
- Garnizoensbataljon Nr. 34.
- Regiment Nassausche Lichte Infanterie (zonder nummer)
- Bataljons Nationale Militie Nrs. 1 t/m 20 en *21 t/m 45*.

UNIFORM (fig. 1.) Bataljons van Infanterie van Linie.

Opmerking: Reeds in 1813 werden een 10 tal bataljons Infanterie opgericht (6 in Nederland, 3 in Duitsland en 1 in Engeland), benevens eens 2 bataljons jagers. Voor deze korpsen werden ook uniformen samengesteld. Het is echter de vraag of ze deze ooit gedragen hebben. Zo ja, dan zal dit slechts voor korte tijd zijn geweest. Deze korpsen werden in 1814 voortgezte als, c.q. opgenomen in de bataljons Infanterie van Linie resp. bataljons Jagers. De uniform fig. 1 dateert van 9 jan. 1815: Korte donkerblauwe rok, op de borst met één rij van 9 gele knopen, met het nummer van het bataljon, witte kraag, opslagen *) en biezen, ponceauroode uitvoering, (dit is

*) DE WITTE MOUWOPSLAGEN WAREN GESLOTEN DOOR DONKERBLAUWE GULPEN MET WITTE BIEZEN EN 3 KLEINE UNIFORMKNOPEN.

omgeslagen rand van de rok) Grijze wijde pantalon over de grijze slobkousen Schako met*n gele plaat met het nummer van het bataljon C voordien een kleiner schildje met een gekroonde W werd bij Waterloo ettelijke korpsen vermoedelijk nog gedragen). Witte pompon. De flank-compagnieën (2 van de 6 compagnieën per bataljon) wings (opgevulde rollen op beide schouders) van blauw laken met een wit smal katoenen galon bezet. In 1819 werden de wings overtrokken met wit wollen passement gedragen. Witte pompon met groene top.

1829: - ORGANISATIE: De Bataljons Staande Armée (inf.v.Linie en Jagers) werden in okt. 1815 de eerste bataljons der 17 toen gevormde afdelingen Infanterie, terwijl het 2e, 3e en 4e bataljon uit 3 bataljons Nationale Militie bestonden. Dec. 1818 werd het bataljon Staande Armée verdeeld over de 3 bataljons Nationale Militie, welke nu 1e,2e en 3e bataljon afdeling vormden, waaraan een nieuw 4e res.bataljon werd toegevoegd. Juli 1829 werd het aantal afd. Infanterie met een 18e Afd. vermeerderd. De afd. telt dan 3 bataljons en een res. bataljon, alle van 4 compagnieën. Het 3e bataljon van elke afd. voert de naam van Flankeur-bataljon en wordt gevormd door de flankeurs der bestaande bataljons.
Als keurkorpsen worden, eveneens op 7 juli 1829,opgericht een afd. Grenadiers van 3 bataljons (1e,2e en Flankeur Bataljon) 2 afzonderlijke Bataljons Jagers.

UNIFORM (fig. 2.) Afdelingen Ifanterie. Donkerblauwe rok met één rij van 9 gebombeerde grote gele knopen, waarop het nummer van het korps, staande gesloten kraag, opslagen met gulp, de panden omgeslagen; de kraag wit, de opslagen, de zakkleppen en de rok van voren wit gebiesd, de gulp wit en recht vierkant afgesneden met 3 kleine uniformknopen; ponceaurode voering; op de schouders brede witte schouderlappen en voor de Flankeurs met witte wings. Donkergrijze broek en zwarte halve slobkousen schako met ronde oranje kokarde en gele lis; koperen plaat (halve zon) waarop een witmetalen afd.nummer, gele stormbanden; 1e, 2e en res. bat. rode bal en rode vlam (pluim); 3e Bat. groene bal en rode vlam, Staf rode bal en witte vlam.

1842/'43: - ORGANISATIE:

In 1830 ontstonden door het vertrek uit de gelederen van de oorspronkelijke Zuid Nederlanders, aanzienlijke leemten in de organisatie. Een groot deel van deze leemten werden weliswaar weer door vrijwillige aanmeldingen aangevuld,doch in 1840 bestond het Wapen der Infanterie nog slechts uit de Afdeling Grenadiers, de Afd. Jagers, elk à 2 bataljons, 10 afd. Infanterie, elk à 3 bataljons en 1 res. bataljon. Nadat in 1841 de benaming 'Afdeling' in die van 'Regiment' was veranderd, had in 1843 de volgende reorganisatie plaats: het 9e en 10e Regiment werden opgeheven en verdeeld over het 1e t/m 8e Regiment. De regimenten Grenadiers en Jagers werden in 1 Regiment verenigd,zodat de organisatie werd: Regiment Grenadiers en Jagers (1e en 2e bat. Grenadiers, 3e en 4e bat. Jagers) en 1e t/m 8e Regiment Infanterie, laatstgenoemden elk à 4 bataljons en een depotbataljon.

KORTE VERKLARING VAN ENKELE GEBRUIKTE UNIFORMKUNDIGE TERMEN.

Voering : de voering van de rokpanden, waarvan de kleur zichtbaar is waar zij omgeslagen zijn. (afb. a)

Gulpen : rechthoekige stukken laken, soms ingesneden met 3 punten, waarmede de mouwopslagen gesloten zijn. (afb. b.)

Wings : komkommervormige schouderversieringen, vastgemaakt aan de schouderlappen en d.m.v. veters op de schoudernaad bevestigd. (afb. c.)

Zakkleppen: stukken laken, meestal ingesneden met 3 punten, waarmede de rokpanden versierd werden. (afb. d.)

Cocarde : rozet van oranje zijde, vastgehouden door een lus van goud- of zilvergalon met een knoop van hetzelfde metaal.
Voor de manschappen werd de cocarde nagebootst met een oranjegeverfde schijf leder. De lis werd nagebootst in metaal. (afb. e.)

Vlam : staande of hangende pluim van paardehaar of wol. (afb. f.)

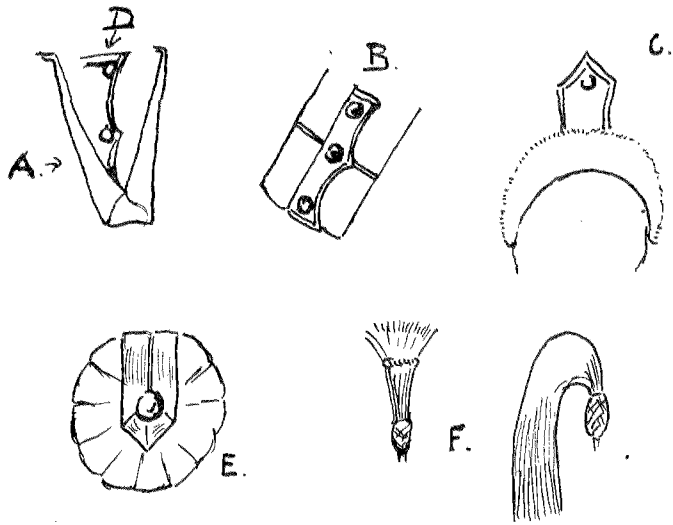

KONINKLIJKE GENDARMERIE 1807.

Anonyme aquarel - Koninklijk Huisarchief.

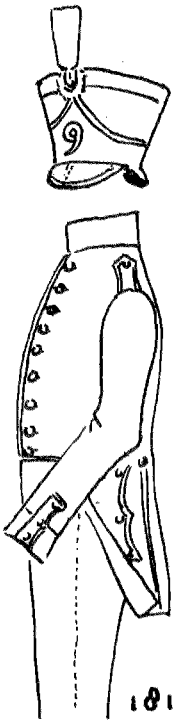

1819.

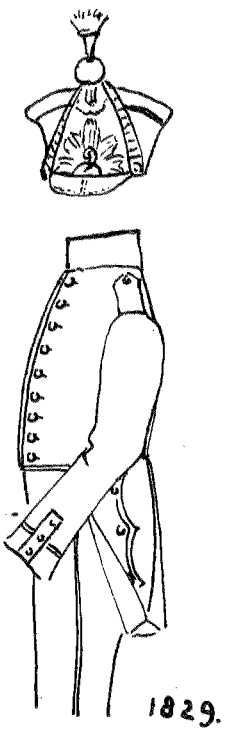

1829.

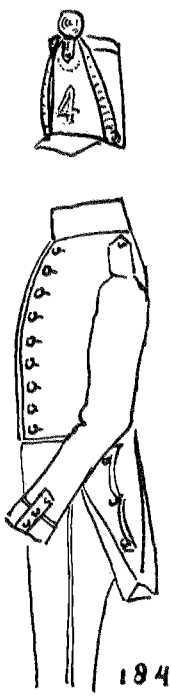

1843.

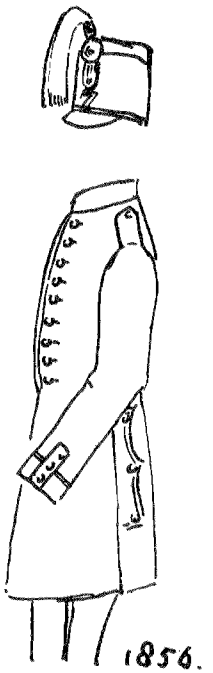
1856.

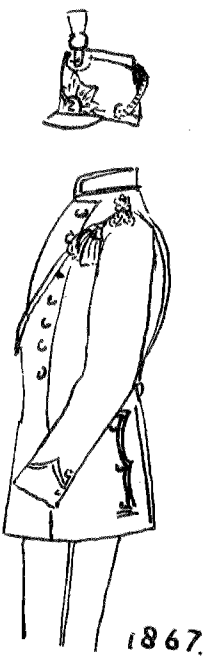
1867.

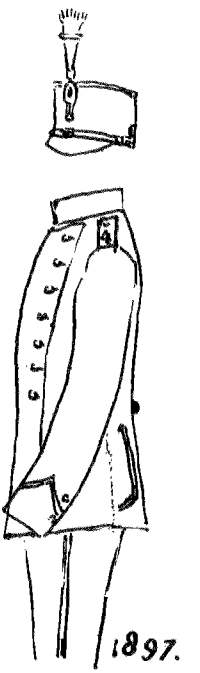
1897.

KONINKLIJKE GENDARMERIE 1807.

Gendarme in mantel

Officier in frak.

J.A. Langendijk del.

1807

UNIFORM (fig.3) REGIMENTEN INFANTERIE.

In 1842/43 werden verschillende uniformveranderingen uitgevoerd. De rok van het model 1829 werd gehandhaafd,maar in plaats van de donkergrijze pantalon werd er een van nassausch blauw laken met rode biezen op de zijnaden ingevoerd. Tevens werd in 1842 een nieuw model schako aangenomen. Een hoog en slank model,aan de bovenzijde smaller dan van onder, met 'n platte ronde pompon van geel saaien koord. De stormbanden en het regimentsnummer waren van geel koper. Voorts een kokarde van oranje geverfd leder met geel koperen lis en knoop. Voor kleine en marstenue werd een overtrek van zwart wasdoek gedragen. De miliciens droegen alleen schako van bordpapier met het zwarte wasdoeken overtrek met aan de voorzijde het regimentsnummer in gele verf.

1854 - *ORGANISATIE* - Als in 1843

UNIFORM (fig.4) In plaats van de rok wordt nu een korte jas met één rij van 9 geelkoperen knopen gedragen, de uitmonstering is als die voor de rok,doch de kraag is nu open i.p.v. gesloten. De schako was in 1854 een stuk lager geworden. De geelkoperen stormbanden hadden plaats gemaakt voor een lederen stormriem,de pompon was van geel metaal en zat nu aan de voorzijde van het hoofddeksel boven de kokarde. In grote tenue werd een afhangende vlam van kemelshaar, voor de tirailleurcompagnienen donkergroen en voor de overigen rood, gedragen. In 1860 wordt de jas ongev. 14 cm. korter gemaakt.

1865 - *ORGANISATIE* - Als in 1843

UNIFORM (fig; 5.) Invoering van een nieuw modelkorte jas met 2 rijen van 7 gladde gebombeerde knopen. Kraag en opslagen donkerblauw met gele biezen. Schouderbedekkingen van gevlochten geel kemelsharen koord, schouderssnoeren (fourragères) van dubbel geel koord met 2 kwasten van dezelfde kleur. Lichtblauwe pantalon met gele biezen. Schako werd opnieuw lichter gemaakt. Deze was nu slechts 12 cm hoog aan voorzijde. Frontplaat in de vorm van een rijzende zon van messing met 't regimentsnummer in wit metaal. Gele bal met in grote tenue een witte peervormige pompon er boven op, hoog 6 cm. Koperen stormketting en 3 leeuwenkoppen van hetzelfde metaal.

1895 - *ORGANISATIE* -

In 1881 hadden de depotbataljons der 8 regimenten infanterie de naam van 5e bataljon gekregen. Bij het regiment Grenadiers en Jagers,dat geen depotbataljon had bezeten,werd een nieuw bataljon opgericht dat het nummer drie ontving.Dit regiment bestond nu, evenals de 8 overige regimenten, uit vijf bataljons: 1e,2e,3e bat. grenadiers; 4e en 5e bat. jagers.

UNIFORM: Als die van 1856,doch de kleur van de uitmonstering rood i.p.v. geel. De schako met rode bal en zwarte pompon.

1897 - *ORGANISATIE*

Tot *1903* bleef de organisatie van 1881 ongewijzigd. In eerstgenoemd jaar werden I-1 R.I., III-1 R.I. en V-5 R.I. resp. I, III en IV van een nieuw gevormd *9 R.I.*, terwijl een nieuw II-9 R.I. werd opgericht.

In *1904* werden I-7 R.I., V-1 R.I. en III-R.Gr.J. Resp. I, II en IV van een nieuw gevormd *10 R.I.*

In *1905* ging III-4 R.I. over als III-10 R.I. Voorts werden V-3 R.I., III-8 R.I. en III-2 R.I. resp. I, II en III van een nieuw gevormd *11 R.I.*, waarbij een nieuw IV-11 R.I. werd opgericht.

Alle regimenten telden nu 4 bataljons. In 1909 hadden nog enkele omwisselingen plaats, welke echter geen verandering in het aantal bataljons per regiment tengevolge hadden.

In *1913* werd het aantal regimenten verdubbeld door halvering, terwijl 24 opnieuw opgerichte bataljons het aantal bataljons per regiment op 3 bracht. De organisatie was nu geworden: Regiment Grenadiers, Regiment Jagers en 1e t/m 22e Regiment Infanterie.

UNIFORM (fig.6.) Nieuw model korte jas met scharlakenrode kraag, de opslagen, zakkleppen, enz. met scharlakenrode biezen Schouderbedekkingen van scharlakenrood laken met het regimentsnummer in donkerblauwe saai daarop geborduurd. Nassausch blauwe pantalon met rode biezen. Als hoofddeksel een kepi van donkerblauw laken met rode bies om de bol. Kokardepompon van geel metaal, het midden oranje geverfd. Witte paardeharen rechtopstaande vlam, 14 cm hoog, de peer omwoeld met oranje saai.

In 1907 werd de korte jas vervangen door een tuniek met één rij van 7 knopen scharlakenrode kraag met blauwe bies om de voor- en bovenzijde. Opslagen, voorpand en zakkleppen met scharlakenrode biezen. De schouderbedekkingen dezelfde als bij de korte jas.

VERVOLG M I L I T A R I A D E

5. DE STICHTING MENNO VAN COUEHOORN HEEFT MET STEUN VAN HET PRINS BERNHARD FONDS DEEL IV VAN DE ATLAS VAN HISTORISCHE VESTINGSWERKEN IN NEDERLAND (PROVINCIES ZUID HOLLAND EN ZEELAND) UITGEGEVEN. DE AFL. ZUID HOLLAND IS REEDS IN DIT DEEL COMPLEET AANWEZIG. ZEELAND VOLGT BINNEN AFZIENBARE TIJD. HET GEHEEL ZIET ER SOBER DOCH GOED VERZORGD UIT. DE TEKST IS HELAAS AL TE ZAKELIJK MET TALLOZE VERWIJZINGEN NAAR VAKLITERATUUR, WAARDOOR HET GEHEEL ZICH VOOR DE NIET INGEWIJDE IN VESTINGBOUWKUNDE MOEILIJK LAAT LEZEN. ZIJ DIE BELANG STELLEN IN HET WEL EN WEE VAN ONZE OUDE VESTINGEN, SCHANSEN EN FORTEN ETC. ZULLEN ECHTER VEEL GENOEGEN AAN DEZE UITGAVE BELEVEN EN VOOR DEZE GROEPERING IS DE ,ATLAS VAN MENNO' - ZOALS DE UITGAVE WEL WORDT GENOEMD - GEWOONWEG EEN ,MUST'.
BESTELLINGEN ZIJN MOGELIJK DOOR OVERSCHRIJVING VAN F 15,- OP DE POSTREKENING 63844 VAN DE, STICHTING MENNO VAN COEHOORN' TE OEGSTGEEST.

EEN REGLEMENT UIT 1701

BIJDRAGE VAN LUITENANT-KOLONEL DER MARINIERS B.D. F.L.DIEKERHOFF.

****

GROOT PLACAET-BOECK - VIJFDE DEEL 1725

REGLEMENT WAAR NA DE REGIMENTEN TE VOET TEN DIENSTE DEESER LANDE HAAR PUNCTUELIJK SULLEN MOETEN REGULEEREN, DEN 25 APRIL 1701.

I. *Eerstelijck sal in het doen van de militaire exercitien bij de Officieren, commandeerende de Regimenten, werden gevolght den voet en maniere by syne Majesteyt gearresteert, zo als die zyn begreepen in seeckere gedrukte Articulen, dewelcke de Officieren voornoemt, beneevens dit tegenwoordige Reglement zullen werden toegesonden.*

II. *De Officieren van de Regimenten verlof nooden hebbende, omme te gaan buyten haare respective Guarnisoen-plaatsen, zullen het selve eerstelijck hebben te versoecken aan den Collonel of commandeerenden Officier van het Regiment, en soodanigh verlof verkreegen hebbende, zullen sich oock moeten addresseeren aan den Gouverneur of Commandeur des Garnisoens, omme van de selve insgelijcke verlof tot haar vertrek te obtineeren, sonder het welcke niet en sullen mogen te vertrekken, en sullen de Collonels of commandeerende Officieren sorg draagen, dat altoos twee derde parten van de Officieren present blijven, en niet meer als een derde te gelijck verlof geven, en sal oock altoos een Hooftofficier bij elck Regiment moeten verblijven.*

III. *De officieren of Soldaten, dewelcke na de expiratie van den tijdt, aan haar vergunt, van haare Compagnie absent blijven, sullen booven de arbitrale correctie, missen, ende gehouden weesen te betaalen haare gagien ofte leeningen, dewelcke haar geduijrende den tijdt van haare absentie bij het Landt werden goedtgedaan, en sal het geldt, daar van procedeerende, gebracht werden in een gemeene Kasse, omme tot verval van des Regiments kosten geëmploijeert te werden.*

IV. *Ende sal oock van het selve ten eijnde van ijeder jaar door de Majoors of Adjudanten van de Regimenten behoorlijcke reekeningen werden gedaan ten overstaen van twee of drie Capiteijnen.*

V. *De Officieren sullen geene Sergeanten, Corporaals of Soldaaten mooghen maacken of aanneemen, sonder voorgaende kennisse ende approbatie van den Collonel of den commandeerende Officier, dewelcke dan mede sullen werden aangesien als responsabel van de bequaamheijt van soodanighe Onderofficieren en Soldaten, met hunne approbatie aangestelt.*

VI. *De naamen van soodanige gemaackte bequaam gevonden Sergeanten en Corporaals, mitsgaders aangenoomene Soldaten, sullen werden aangeteekent op een Register, bij den Collonel ofte den commandeerende Officier daar van te houden, met expressie van haare naamen, geboorteplaats, ouderdom, ende den dagh van de aanneeminghe.*

VII. De Sergeanten, Corporaals of Soldaten, dewelcke bij den Collonel of commandeerenden Officier zijn gedaan casseeren, of hem met gepresenteert eer dat aangenoomen wierden, of bij hunluijden niet goetgevonden dat aangenoomen souden werden, en sullen bij de Capiteynen op den dagh van de monsteringe niet moogen werden gepresenteert, op poene van dat de Capiteynen daar over arbrtralijck sullen werden gestraft, en dat daarenboven soodanige Sergeanten, Corporaals en Soldaaten hen niet en sullen werden goedtgedaan.

VIII. De Officieren en sullen aan de Soldaten van haare Compagniën geen verlof, om sich uijt haare Garnisoenen te moogen absenteeren, vermoogen te geeven, sonder voorgaande permissie van den Collonel of commandeerenden Officier, dewelcke het selve oock niet sal accordeeren sonder wettige reedenen.

IX. Den Collonel of commandeerenden Officier aan een Officier of Soldaat verlof gegeven hebbende, sal den dagh daar van op het voorschreve Register doen teekenen, mitsgaders den tijdt wanneer het verlof sal expireeren.

X Den Officier of Soldaat wederom in het Garnisoen gekoomen zijnde, sal sich aan den Collonel of commandeerenden Officier presenteeren, en versoecken dat van sijne terughkomste notitie magh werden gehouden.

XI. De Officieren en sullen aan haare Sergeanten, Corporaals of Soldaaten geen afscheijt, omme van haare Compagnien te moogen vertrecken, ende uijt den dienst ontslaagen te zijn, moogen geeven sonder permissie van den Collonel, die het selve afscheijt op sijnen naam sal doen depescheeren en teekenen.

XII. Den Collonel noodigh oordeelende dat het Regiment moet werden gekleedt, sal hij aan de Officieren een Staaltje van het Laaken en andere noodtsaakelijckheden ter handt stellen, waar na de Officieren twee a drie uijt den haare- sullen deputeeren, omme volgens de Staale het Laken en andere noodtsaakelijckheden, daar het hun gelieft, op te soecken, ende voor de beste koop te bedingen, en het selve gevonden hebbende, sullen sij den Collonel daar van rapport doen, die dan het selve approbeerende, daar van een contract met de Kooplujden sal doen opstellen in presentie van de Officieren, die als voorschreve gedeputeert sullen sijn geweest, en in de naame van alle Officieren teijckenen, die gehouden sullen sijn het voorschreve contract punctuelijck na te koomen.

XIII. Den Collonel en Officieren sullen met de Koopluijden accordeeren, dat de voorschreve Kleederen in termijnen werden betaaldt, en sullen dan de Capiteynen gehouden zijn in handen van haare Solliciteurs soo veel penningen te laaten staan, als yder termijn komt te bedraagen; ordonneerende de Solliciteurs hier meede de voorschreve penningen voor yeder termijn van de Ordonnantie van den Capiteyn in te houden, ende aan de Koopluyden, volgens het gemaackte accoord, te tellen, waar toe de Solliciteurs gehouden sullen zijn sich bij speciaale Acten te verbinden.

XIV. Tot verval van de onkosten van de Kleedinge voorschreve, sal bij alle Capiteynen op een ende de selve voet aan yeder leeninge van een Soldaat gekort werden vier stuijvers, ende daar uijt de kleedinge voorschreve gedaan werden eens om de twee jaaren, mitsgaders alle jaar een nieuwe Hoedt.

XV. Booven de selve kortinge sal bij de Capiteynen op yeder leeninge der Soldaaten noch werden ingehouden twee stuyvers, waar voor aan de selve Soldaten yeder jaar sullen werden gegeeven twee paar stercke Schoenen, en sal daar van de betaalinge werden gedaan bij de Solliciteurs, op den selven voet als hier vooren articulo dertien aangaande de Kleedinge is geordonneert.

XVI. Ende indien de Capiteynen mochten noodigh vinden yets anders voor de Soldaaten te doen maaken, sullen de selve sulcks aan den Officier commandeerende het Regiment, hebben bekent te maaken, als meede hoe veel sijluiden : daar voor vermeynen te moeten korten aan de leeningen, ende daar inne niets doen als met goedtvinden van den Collonel of commandeerenden Officier.

XVII. De Officieren en sullen geen waght of eenigen anderen dienst de een voor de ander moogen doen, sonder voorgaande kennisse en permissie van den Collonel of commandeerenden Officier.

XVIII. De Capiteynen sullen haare Soldaaten oock op een egale voet betaalen, te weeten, alle Maandagen haare gerechte leeningen, dewelcke bij het Landt werden goedtgedaan, te weeten, aght en twintigh stuyvers, na gedaane afkortinge van ses stuyvers ter saake als in de voorgaande articulen vermeldt is.

XIV. Den Officier, commandeerende het Regiment, sal uijtterlyck alle drie maanden nasien en examineeren de Leeninghboecken van de Capiteynen, ende de Soldaaten als dan afvraagen of sijluijden, booven de betaalinge aan haar gedaan, noch yets hebben te pretendeeren, en sal ter selver tijdt meede doen produceeren de Quitantien van het geene booven de ordinarisse Kleedinge bij de Capiteynen sal werden geseght, ten behoeve van de Soldaten te weesen gemaackt of geleevert.

XX. Een Soldaat sijn Passeport van de Compagnie versoeckende, ofte om sijne onbequaamheyt werdende gecasseert sal de penningen, dewelcke hem afgekort souden mooaen zijn, niet moogen eijsschen, maar sullen de selve geëmployeert werden tot de Kleedinge van den Soldaat, die in sijn plaats sal succedeeren.

XXI. De Capiteynen sullen gehouden zijn haare Compagnien compleet te houden, ende een Soldaat koomende te sterven of te deserteeren, sal den Capiteyn gehouden zijn aanstondts een ander bequaam Soldaat in des selfs plaatse aan te neemen, in voegen als hier vooren is geordonneert.

XXII. De Capiteynen sullen geene Knechten of andere Domesticquen op haare Rolle of het voorschreve Register van de- Collonel mogen doen stel-

len, op poene van cassatie.

XXIII. De Solliciteurs, de respective Regimenten bedienende, sullen voortaan gehouden weesen ten eijnde van yeder maandt openinge en visie te geeven aan den Officier, yeder der voorschreeve Regimenten commandeerende, van haare Reekeningen met elck van de Capiteynen der selve Regimenten.

XXIV. De selve Capiteynen sullen gehouden weesen sich te houden bij de Solliciteurs, haare Compagnien als nu bedienende, sonder te moogen contracteeren met eenige, anders als met kennisse en goetvinden van den Officier, het Regiment commandeerende.

XXV. Ende ten eijnde de jegenwoordige sijne Majesteyts Ordonnantie punctuelijck mooge werden nagekoomen, sullen de Lieutenant Generaals en Generaal-Majoors van de Infanterye sich naarstelijck informeeren of de respective Collonels de selve behoorlijck en buijten consideratie van eenigh interest onder haare Regimenten doen observeeren, en de nalaatige daar toe strictelijck houden; oock aan sijne Majesteyt pertinentelijck rapport doen van die geene, dewelcke soodanigh sullen werden bevonden.
Aldus bij sijne Majesteyt gearresteert op Kensinghton den vijf en twintighsten April 1701.

Was geteekent, William R.
Onder stondt, Ter ordonnantie van sijne Majesteyt.
Gecontrasigneert, Bij absentie van den Secretaris J.v.Sevenhove.

HET KORPS KONINKLIJKE GENDARMERIE 1806-1809.

Hoewel reeds een besluit van 4 februari 1803 de oprichting van een compagnie marechaussee vermelde, duurde het tot 1 oktober 1805 eer aan dit voornemen gevolg werd gegeven.
De taak van dit korps bestond uit politiedienst, voornamelijk de dienst van de convooien en licenten. Koning Lodewijk begon het korps onder het Ministerie van Financiën te stellen, maar 2 maanden later kwam het weer onder het gezag van de Minister van Oorlog. Het kreeg toen zijn naam van Koninklijk Korps Gendarmes. De taak werd uitgebreid met de dienst van ordonnansen en guides bij het leger.
Op 15 september werd een tweede compagnie opgericht, doch het korps zou in de loop van 1807 nog aanzienlijk worden uitgebreid.
Op 26 februari 1807 bestond de sterkte, altans op papier, uit 4 escadrons à 2 compagnieën, die 1k weer uit 18 brigades van 1 onderofficier en 5 manschappen zou bestaan.
Bij besluit van 1 juli 1807 was de organisatie als volgt: 3 divisies, tesamen 180 brigades sterk.
De indeling zou 3 november van datzelfde jaar weer veranderd worden: het korps bestond uit een staf en 5 compagnieën, die volgens een besluit van 1

juli 1808 zouden bestaan uit 12 brigades te paard en 6 brigades te voet. Was dit ongeveer de helft van de oorspronkelijk beoogde sterkte, waarschijnlijk was zelfs dit niet te verwezenlijken, want op 8 november 1808 werd de 5e compagnie opgeheven.
Bij besluit van 7 september 1809 werd het korps opgeheven. Er bleef nog politiewacht te paard over, uitsluitend ten dienste van en in betaling bij de stad Amsterdam. De rest van de gendarmes gingen over naar de regimenten kurassiers.

U N I F O R M E N

De uniform tijdens de Bataafse Republiek bestond uit een soort huzarenuniform:
Zwarte huzarenmuts - in het besluit van 1 november 1805 "ordonnansmuts" genoemd - met witte pluim en vangsnoeren.
Zwarte dolman met karmozijnrode kraag en opslagen, witte besnoering en knopen; karmozijnrood vest. Lichtblauwe pels, met zwart bont afgezet en witte snoeren. Lichtblauwe pantalon, mantel en matelzak. Zwarte schabrak met lichtblauwe rand.
Alle monteringsstukken met wit koord en galon.
Afbeeldingen van deze eerste uniform zijn uiterst zeldzaam. Destijds was er een aquarel in de collectie Hoogerwaard in het Krijgsgeschiedkundig Archief, voorstellende een officier te paard, doch deze is gedurende de wereldoorlog verloren gegaan.
Verder komt er nog een gendarme in die eerste uniform voor in de tekeningen van Suhr, de "burger van Hamburg". Hieruit blijkt dat deze uniform nog in 1807 of 1808 gedragen is.
Lodewijk Napoleon gaf het korps een totaal andere kleding, meer in overeenstemming met die van de franse gendarmerie. (decreet van 7 October 1806).
Zwarte cavaleriehoed met geel galon, 2½ duim breed omboord; gele lis, macarons (hoedkwastjes) en panache.
Donkerblauwe rok met citroenkleurige kraag, opslagen en voering, gele knopen.
Strogele vest en pantalon, het vest met koperen knopen. De broek met 4 gele knopen aan de knie.
Gele nestel op de rechterschouder, een contraklaverblad op de linkerschouder.
Donkerblauwe stalbuis met gele kraag en puntige opslagen, gele knopen.
Donkergrijze karsaaien rijbroek met zwarte benen knopen; grijslinnen korte onderbroek.
Blauwe stalmuts met geel galon en dito kwast.
Laarzen à l'écuyère met witte stevelmanchetten, rechte ijzeren sporen met riemen.
Donkerblaue ronde cavaleriemantel met kraag en koperen beslag (?). Waarschijnlijk bestond dat - als men een tekening van Langendijk voor juist moet aannemen - uit 2 koperen hartjes met haak en oog om de kraag te sluiten.
Zwarte manchester halsdas met koperen slot en 4 strookjes.
Paardetuig: Duitsch zadel met wrongen, gelijk aan die van de franse dragonders. Ronde stijgbeugels, blauwe friesche paardedeken.
Donkerblauwe schabrak en holsterkappen met geel galon bezet en granaat in

de punt, donkerblauwe mantelzak met rieme- en gespen en op de hoeken een cirkel met geel galon.
Cavalerie-hoofdstel met koppelriem, afzonderlijke trens en Sidlitzer stang met effen koperen boudels; veldhalster met longe, stalhalster met ketting.
Bewapening: Dragondergeweer van Culemborgs model met riem, laadstok, bajonet en bajonetschede; koppel pistolen met halve lade en afzonderlijke laadstok. Later werd er een speciale gendarmerie-pistool Model 1807, geboord op 1/24 pond, met ijzeren garnituur, koperen pan en hele lade ingevoerd.
Rechte sabel, de kling 333 duim, het gevest volgens het model der franse dragonders.
Witte bandelier en patroontasriem met koperen garnituur; sabelkwast van wit leder. Op de patroontas de letters K G in koper. Witte sabelkoppel met koperen garnituur.
Onderscheidingstekens: voor de onderofficieren als bij het leger, doch de hoed geboord met gouden galon; de macarons en sabelkwasten der wachtmeesters en trompetters geel met goud vermengd; die der brigadiers effen geel. Op de randen der knopen de woorden: "Koninglijke Gens d'armes".
Een fraaie illustratie van de hierboven beschreven uniform is een aquarel van J.J.Genaert, die zich in de Bibliotheque Royale te Brussel bevindt.
Een decreet van 12 Mei 1807 geeft ons nog een nadere informatie betreffende de hoeden. De hoed met goud galon wordt n.l. niet meer uitgereikt, dienende de hoed tot kleine tenue tevens tot grote tenue.
Dit zal waarschijnlijk wel betrekking hebben op de hierboven vermelde hoed met goudgalon voor de wachtmeesters; die voor kleine tenue zal wel met zwart galon geboord zijn geweest.
Hiermede wordt vooruitgelopen op de uniformwijziging van 17 Juli 1807,waarbij de uniform nog meer conform die van de franse gendarmerie wordt gemaakt.
Onderofficieren en minderen dragen een hoed met gouden boord als voor de artillerie te voet van de Koninklijke garde is aangenomen.
De officieren hebben het gouden boord van dezelfde vorm en tekening als dat van de franse gendarmerie. Donkerblauw laken rok met de kraag van dezelfde stof, jonquille (lichtgeel) borstklep, opslagen en voering. De borstklep is recht gesneden.
Wit vest en pantalon; laarzen à l' équyère.
De officieren hebben dezelfde distinctieven als die van de franse gendarmerie.
Een aquarel in het Koninklijk Huisarchief toont deze tweede versie van de gendarmerie-uniform en geeft nog de volgende nadere details.
De hoed is geboord met zwart galon, zwarte cocarde met lange gele lis en knoop.
Ie opslagen zijn rond en gesloten met een knoop op de gele opslag en een knoop er vlak boven.
Witte handschoenen met stijve kappen. De sabelkoppel, hier bij de figuur te voet over de rechterschouder gedragen, is gesloten met een koperen koppelplaat, waarop het koninklijk wapen.
De sabel is licht gekromd, met zwartlederen schede met koperen garnituur.
Behalve de bovengenoemde min of meer officiële afbeeldingen, kan de icono-

grafie van het korps nog worden aangevuld met een tweetal aquarellen van J.A.Langendijk uit de verzameling van Dr.J.v.d.Hoeven en een papieren soldaatje uit de collectie Boersch.
Deze laatste figuur te paard is vrijwel gelijk aan de figuur van Genaert, maar met het typische verschil, dat de nestels op de linkerschouder worden gedragen evenals bij de franse gendarmerie.
Eveneens is de afwijking van de vorm van de mantelzak, hier vierkant i.p.v. rond, geïnspireerd op het franse voorbeeld.
De aquarellen van Langendijk geven - zo wij ze als betrouwbaar kunnen beschouwen - nog een aantal merkwaardige bijzonderheden, te weten:
De gendarmen zijn gekleed in dagelijkse tenue en wel één in een frak (die nergens beschreven staat, doch die waarschijnlijk wel bestaan heeft zoals bij de franse gendarmerie ook het geval was) èn de andere in de mantel, die wel beschreven staat. De frak is gesloten met één rij knopen op de borst,en heeft gele kraag en dito puntige opslagen. De knopen zijn van geel metaal.
De nestels - op de linkerschouder gedragen - zijn bij de gendarme in mantel geel en bij de andere geel met zwart en met koperen nestelpennen.
Mogelijk duiden de geel-zwarte nestels op een rangdistinctief van onderofficier of korporaal.
Het vest is wit met geel metalen knopen.
De pantalon is blauw met hoge zwarte laarzen bij de gendarme zonder mantel, terwijl die in mantel een lange blauwe rijbroek draagt met zwart leer bezet en met een gele band op de naden en gesloten met een rij koperen knoopjes.
De mantel is donkerblauw en van boven gesloten met een koperen haak en oog bevestigd met hartjes van hetzelfde metaal.
De hoeden zijn met een smal geel galon omboord met een zwarte cocarde met gele lis, gele banden om de hoed op te tomen en tenslotte een zwarte pluim met gele top (distinctief voor de onderofficieren).
Het leerwerk en de handschoenen met kappen zijn geel. De aquarel met de officieren geeft de volgende deatils: hoed met gouden galon en lis, zwarte cocarde en gele pluim.
Frak als boven voor de gendarmes beschreven met gouden epauletten en nestels. Wit vest en gele pantalons in hoge laarzen.
Zwarte sabelkoppel met geelmetalen slot, sabel met gevest en schede van geel metaal, gouden sabel band en dragon.
Afgezien van het gele lederwerk, de zwart-gele pluimen en het dragen van de nestels op de linkerschouder lijken deze tekeningen vrij aannemelijk en geven interesaante gegevens over de dagelijkse tenue van de gendarmerie anno 1807.

VERVOLG M I L I T A R I A D E

6. Oudgedienden van 17 Cie AAT willen de militairen, die van 1947 tot 1950 in het vm. Ned. Indië hebben gediend, met elkaar in contact brengen tijdens een te organiseren reünie. Inlichtinge- via postbus nr. 9800 in den Haag of van F.G. van der Kleij, Annie Foorestraat 11, den Haag.

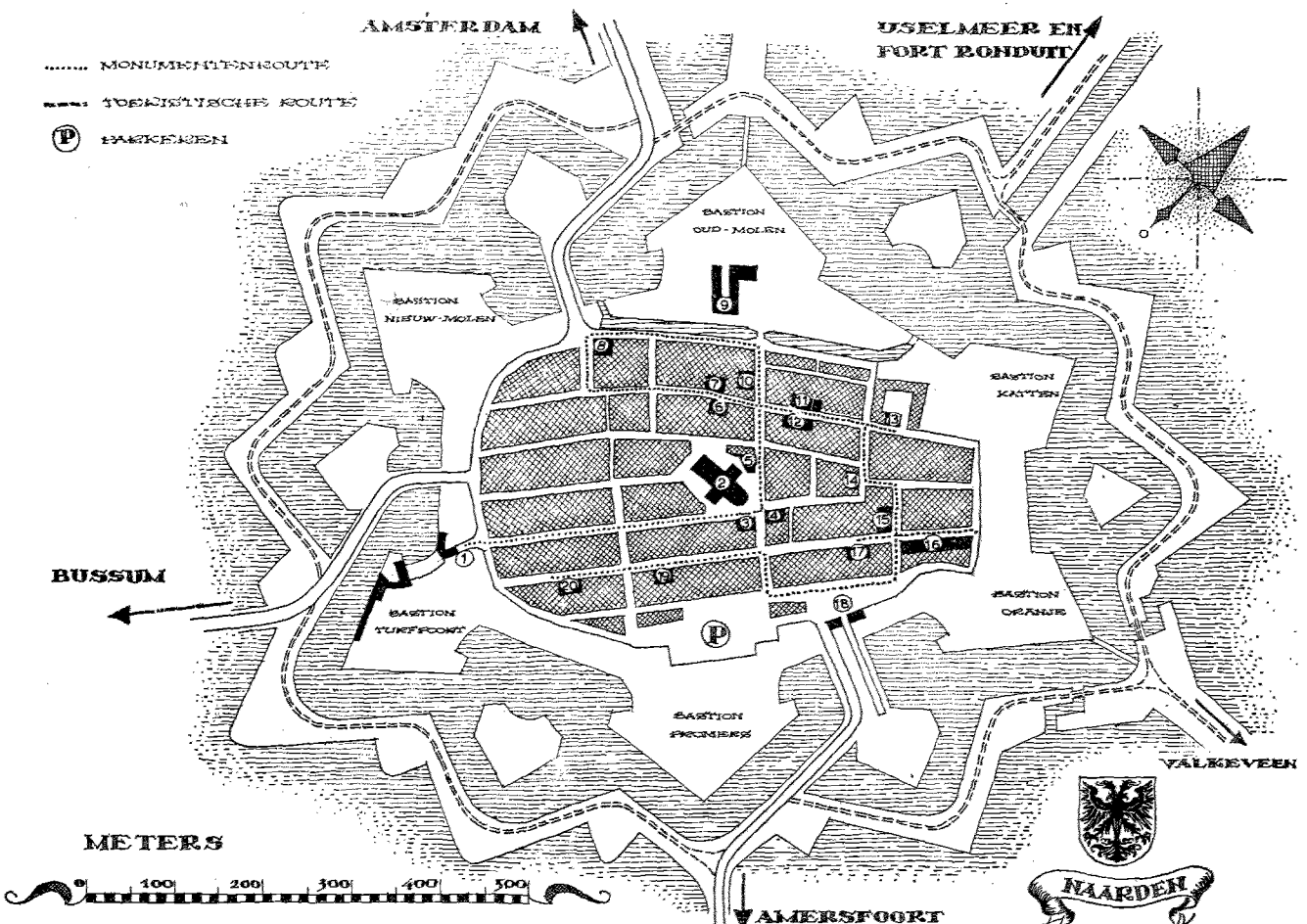
AMSTERDAM
USELMEER EN FORT RONDUIT
MONUMENTENROUTE
TOERISTISCHE ROUTE
PARKEREN
BASTION OUD-MOLEN
BASTION NIEUW-MOLEN
BASTION KATTEN
BASTION TURFPOORT
BASTION ORANJE
BASTION PIONIERS
BUSSUM
VALKENVEEN
AMERSFOORT
NAARDEN
METERS
100
200
300
400
500

DE VESTING NAARDEN

Waar bos en heide golven,
ginds in het ver verschiet;
de wulp en roerdomp roepen
in weide, poel en riet,
daar ligt in dubb'le watergracht
een stad met muur en wal.

Waar uit een groene gordel
St.Vitus rijst omhoog;
een tempel voor de muze,
een lust voor hart en oog,
daar spande men in oude tijd
de vierschaar van het Gooi

Waar Huibert van den Eycken,
beschermend huis en haard,
braveerde 's vijands woeden
met koevoet en met zwaard;-
dat's NAARDEN, door de eeuwen heen
juweel van "Stad en Land".

Corn.Andriesz

TOELICHTINGEN OP HET VESTINGPLAN.

De vesting bestaat uit een regelmatig verstrekte zeshoek met een bemuurde hoofdwal, waarin zes bastions. Zie voor de namen van de bastions hiernaast afgebeelde plattegrond van de vesting.

Midden tussen twee naast elkaar liggende bastions (vestingfront geheten) ligt in de hoofdgracht een ravelijn. Behalve die voor het front Oud Molen -Katten, zijn ook de ravelijnen bemuurd.Het ravelijn voor het front Katten -Oranje,wijkt in vorm af van de overige ravelingen. Het is nog het oude, iets verbeterde ravelijn van de vesting 1579-1673, waarop tijdens het beleg van Stadhouder Willem III in 1673, de zwaarste aanvallen plaats vonden van de Mariniers onder de Kolonel Palm. Het ravelijn dekte doen de v.m. Huizerpoort.

De gehele vesting is omringd door een buitenwerk, enveloppe, contrescarp of bedekte weg geheten. Het bestaat uit een rondweg, een dekkingswal (glacis-coupé geheten) en een buitengracht.

De goed onderhouden grintweg biedt een aangename wandeling rondom de vesting, voor wie ten volle wil genieten van natuurschoon en vestingbouwkunst.

De enveloppe heeft op 12 plaatsen naar buiten en op 12 plaatsen naar binnen uitspringende punten, de z.g. "wapenplaatsen". Vroeger waren deze wapenplaatsen, door loodrecht op de dekkingswal geplaatste traversen, afgesloten, waardoor de hierdoor gevormde ruimten konden dienen als verzamelplaatsen voor de verdedigers van de enveloppe.

Van de uitspringende wapenplaatsen zijn er twee nl. die vóór de bastionpunten van Oud Molen en Oranje, door z.g. "Boomgaten" van het overige deel van de enveloppe afgescheiden. Deze openingen vormen tevens een verbinding tussen de hoofd- en buitengracht. Zij werden bij nacht door bomen afgesloten;vandaar de naam "Boomgaten". Vóór het bastion Oranje zijn zij S vormig,

vóór het bastion Oud Molen loodrecht op de dekkingwal staande. Van de laatsten is de linker overbrugd en de rechter gedempt tijdens de aanleg van grintweg naar het Fort Ronduit, in 1873.
Deze geïsoleerde wapenplaatsen (Couvre-facen geheten) dienden om de achter hen liggende beren te beschermen tegen rechtstreekse aanvallen via de voor hen liggende zeedijken.
Door deze v.m. Zuiderzeedijken wordt de vesting verdeeld in twee buitendijkse- en vier binnendijkse fronten, welke ieder van een andere constructie zijn.
De buitendijkse fronten zijn tot stand gekomen tussen de jaren 1673 en 1676. Wat hun vorm aangaat, zijn zij de eerste tekenen van een breken in de vestingbouw met het z.g. Oud Nederlands systeem, waarbij zoals nog aan de in restauratie zijnde vesting Heusden te zien is, vóór de bastions, flanken en courtines onderwallen of fausse-brayen waren gelegen en de bastionflanken loodrecht op de courtines waren geplaatst.
In het midden van de 17e eeuw kwamen ten opzichte hiervan nieuwe ideeën naar voren.
De onderwallen van de bastions verdwenen. Vóór de courtines en flanken bleven de onderwallen, ook wel tenaille genoemd, bestaan. In verband met een betere flankering van de bastionsfacen, kwamen de flanken van de bastions meer schuin op de courtines te staan.
Deze methode, waarvan Hendrik Ruse (1624-1679) in zijn werk "Versterckte Vesting in Nederland" de propagandist werd, is ook toegepast bij de herbouw van de Naardense buitendijkse fronten.
Bij de herbouw va- de binnendijkse fronten, tussen de jaren 1679-1685, ging men naar een geheel andere methode te werk. Dit geschiedde ongetwijfeld onder invloed van de nieuwe vestingbouwkundige ideeën van de in die jaren nog Majoor in het Staatse Leger, Menno baron van Coehoorn (1641-1704). In het jaar 1680 werd door deze, later zo beroemde vestingbouwmeester, een vestingpla- voor Coevorden ontworpen. Persoonlijk heeft Coehoorn echter met de herbouw van de vesting Naarden, geen aandeel gehad.
In plaats van de rechte flanken, die bij de buitendijkse fronten te zien zijn, kwam het bij de bi-nendijkse tot een volkomen andere constructie. Het werden naar binnen gebogen hoge- en lage flanken, die elkafzonderlijk van bekledingsmuren zijn voorzien. De uiteinden van de coutines werden hiermede ook enigszins naar binnen gebogen.
In dit nieuwe systeem, voor een betere bestrijking van de hoofd- en ravelingsgrachten, in de uiteinden van de courtines en de facen van de bastions kanonkelders gebouwd, in de courtines voor twee en in de facen voor 5 vuurmonden.
Aansluitend aan de kazematten,in de face, loopt een z.g. "Luistergang", uit gespaard in de bekledingsmuur van de bastionface. De lengte is 60 meter.
De bedoeling met deze gangen was, door middel van buiten de wal uit komende kokers, bij nacht te kunnen afluisteren naar eventuele vijandelijke gracht-overgangspogingen.
Alle bastionpunten (Saillanten) waren aanvankelijk afgesloten door een naar binnen gebogen hoge wal. Overdekte doorgangen Poternes) gaven onder deze

wallen door toegang tot de lage saillant, die ook voor verdediging was ingericht.
Deze inrichting is tot op heden nog bewaard gebleven in de bastions Oud- en Nieuwmolen.
Bij de ingrijpende verbeteringen aan de vesting, gedurende de jaren 1868-1878, werden de saillanten van de bastions Oranje, Promers en Turfpoort grondig veranderd.
In verband met een doeltreffender verdediging van de Oostdijk, de weg naar Laren en die naar Bussum, werden aldaar grote ondergrondse gebouwen aangebracht met in de uiterste punt van de bastion, op de bovengenoemde accessen gerichte mortierkazematten, elk drie in getal.
De gebouwen in elk van de drie bastions zijn vrijwel gelijk. Dat in het bastion Turfpoort (Gebouw IJ) is door de Stichting Vrienden van de Vesting Naarden als museum ingericht en dus vrij te bezichtigen.
Voorts werden in die jaren in de linker flanken van de bastions Oranje en Promers kanonkazematten gebouwd naar het voorbeeld van de Duitse vestingbouwkundige Von Reiche.

Voor verdere bijzonderheden aangaande de vestingbouw in het algemeen en die van de vesting Naarden in het bijzonder, verwijzen wij naar de volgende bronnen:
C.A. de Bruijn en W.H.Schukking, NAARDEN 1350-1950, De geschiedenis van een Nederlandse Vesting, Leiden 1950 (Uitverkocht).
C.A. de Bruijn en H. R.Reinders, Nederlandse Vestingen, Bussum 1967, Fibulareeks nr.3.

Oegstgeest, C.A. de Bruijn

VRAAG EN AANBOD

ADVERTENTIES, *gratis te plaatsen door onze leden, mits ze geen handelskarakter dragen. Opgave aan redactie of secretariaat.*

Te koop of te ruil gevraagd:
Metalen mouwemblemen H.A.div V- en Z-Brigade, Art. V-Brig., 1 st. Mob.A.rt. S.O.P., Huz. van Boreel, 4-8 RI, 2-4 RI, 1-14 RI, 1-11 RI, Inf. II, V, X, XI en XII (KNIL). Ook krokodillen 1e uitgave (stof).
Aanbiedingen aan: R.Hasenberg, P.O. BOX 14058 PANMURE, New Zeeland.

Gevraagd:
Gedenkbord 6e Divisie Koninklijke Marechaussee. Blauw op wit. Brieven met vraagprijs aan het secretariaat, NAPO 890 UTRECHT-veldpost.

Gevraagd:
"Militaire Spectator" van de volgende data:
Oct. '45, Jan. '46, Jan. '47, Febr. '47, Febr. '48, Mrt. '48.
"Legerkoerier" van de volgende data:
Jul. '51, Jun. '69, om mijn verzameling documentatie te completeren. Aanbiedingen event. voorzien van prijsopgave aan Maj. F.J. van Lier, NAPO 890, Utrecht-veldpost.

VERVOLG M I L I T A R I A D E

7. In de alkenreeks zijn nu ook de deeltjes 4 en 5 in de serie "Onze Koninklijke Landmacht" verschenen. Deel 4 behandelt de Artillerie, deel 5 de overige wapens en dienstvakken (MJD.AAT, Int,MA, MGD, MILVA, MC, TD en VBD). Samensteller van de serie is onze vice-voorzitter Luitenant-Kolonel b.d. J.Albarda. De boekjes verschenen bij de Uitgeverij "De Alk" N.V. te Alkmaar. Prijs per deeltje: ƒ 2,50.

8. Wij ontvingen weer "De Verzamelpionier" (Postbus 814 Rotterdam) met een grote keus aan militaria, waaronder:
militaire tijdschriften, boeken, emblemen, albums, onderscheidingen en uitrustingsstukken. De prijzen zijn - mede i.v.m. balansopruiming - zéér laag te noemen.

9. De Stichting Artillerie-verzameling (Elandstraat 82 te 's-Gravenhage) houdt mede de Artillerie-verzameling te Oldebroek in stand, die aldaar in het Artillerie Schietkamp is ondergebracht (tfn. 05255 - 441). Deze verzameling is een bezichtiging alleszins waard. Ook Uw steun is welkom b.v. in de vorm van een schenking of een donatie op giro 842029 t.n.v. AMRO-Bank, Nunspeet t.b.v. St.Art.Verzameling.

10. Aan "Sinte Barbara" januari 1971 ontlenen wij het volgende droeve bericht: "De serie over de geschiedenis van de Nederlandse Armee, uitgave van uitgeverijg C.A.J. van DishoeckN.V.) zal niet langer worden voortgezet, omdat - ondanks de bijzonder goede uitvoering - het succes van de reeks (tot nu toe deeltjes over mariniers, Cavelerie, Mil. Muziek en Infanterie) te gering is geweest. De verkoop van de serie laat niet toe, dat de uitgever er, behalve de gemaakte kosten, nog meer geld in investeert. Het deel "De Nederlandse Artillerie" reeds persklaar, zal niet meer verschijnen. De auteur betreurt de gang van zaken zeer en is ervan overtuigd, dat de artilleristen deze teleurstelling delen. En niet alleen de artilleristen! Ook de leden van onze vereniging betreuren deze stopzetting. Jammer, dat we daar als vereniging zo weinig aan kunnen doen! Of heeft U soms een idee?

11. Bij "The old Army Press" 2202 Victoria, Bellevue, Nebraska 68005 verscheen het boek "Five, drum and bugle", geschreven door Fairfax Downey en geïllustreerd met zwart-wit- en kleurenplaten door E.L.Reedstrom. Het Het verhaalt de complete geschiedenis van de mensen, die de militaire muziek in Amerika maakten vanaf de revolutie tot Vietnam. De prijs bedraagt $ 10,- plus verzendkosten.

12. Een uitvoerig, zeer goed geïllustreerd boek over versterkingen verscheen in Washington bij de "Smithsonian Institution Press" onder de titel: "Seacoast Fortifications of the United States: An Introductory History" Prijs $ 8,95 plus verzendkosten. Het is geschreven door Em. R. Lewis en handelt over de periode 1794 tot en met 1945.
Wist U overigens dat de basis van het vrijheidsbeeld in New-York wordt gevormd door 'n fort, en wel Fort Wood dat behoort tot de forten van het "second system" (1807 - 1817) ?

MONUMENTENROUTE VESTING NAARDEN

(Zie plattegrond van de vesting Naarden op bladzijde 24.)

****

1. Vestingmuseum; ingericht in 1954, geopend van 15 mei tot en met 15 september, op werkdagen van 10.00 - 12.00 uur en van 13.30 - 16.30 uur. Op zondag van 13.30 - 17.00 uur.
   Gevestigd in de Kazematten (1689) van Bastion Turfpoort.

2. St. Annastraat, Ned. Hervormde Kerk:
   Consistorie en sacristie gerestaureerd in 1967.

3. Marktstraat 11: VVV-Kantoor.
   Pand uit de 18e eeuw, gerestaureerd in 1950.

4. Markstraat 22: Stadhuis.
   renaissancegebouw 1601, gerestaureerd 1950.
   Van april - september tentoonstellingen op de raadhuiszolder.

5. Marktstraat 15 en 17: uit de 17e eeuw, gerestaureerd in 1965.

6. Cattenhagestraat 11 en 11a: Patriciërswoning uit de 2e helft van de 18e eeuw, gerestaureerd in 1949.

7. Cattenhagestraat 8 en 8a: Patriciërswoning uit begin 17e eeuw,in 1609 station Hamburgerpost; in 19e eeuw opgericht als burgerweeshuis.

8. Nieuwe haven 33: Voormalig garnizoens turfmagazijn; gebouwd 1752.

9. Kooltjesbuurt 1: Arsenaal, een 17e eeuws utiliteitsgebouw,gerestaureerd in 1962. Boven de ingang een zandsteen reliëf met oorlogsembleem.

10. Marktstraat 41: Gevelsteen ‚de barmhartige Samaritaan'.

11. Kloosterstraat 9-11-13: 17e eeuwse woningen, eig. Stichting Hendrik de Keyzer, nr. 9 en 11 oorspronkelijk waarschijnlijk een dubbele trapgevel.

12. Kloosterstraat 6-8-10: 18e en 19e eeuwse woningen, gerestaureerd in 1964.

13. Kloosterstraat 29: De kerk van het voormalige Mariënconvent, gesticht in de 15e eeuw. In 1651 Waalse Kerk - in 1791 in gebruik bij de Evang. Lutherse Gemeente. Thans Comeniusmausoleum. Voor bezichtiging melden bij bode raadhuis, Marktstraat 22, (4).

14. Jan Massenstraat 3, woning met 17e eeuws topgeveltje.

15. Pijlstraat 12 en Gansoordstraat 31: pand met 18e eeuwse topgevel. Oorspronkelijk boerderij. Gerestaureerd in 1964.

16. Gansoordstraat 52-30. De hoge panden met halsgevels van het Amsterdamse type uit de 18e eeuw.
De lage kleine woninkjes uit het begin van de 19e eeuw.

17. Gansoordstraat 24: In de 17e eeuw oudeliedenhuis. In 1814 depot van de weeshuiskazerne, mil. hospitaal, gerest. in 1965.

18. Utrechtse poort, gebouwd in 1877.

19. Turfpoortstraat 27, oorspronkelijk hier de kapel van een gasthuis. Later raadhuis, in 1615 waag,vervolgens hoofdwacht en daarna garnizoensbakkerij. Nu ingericht tot museum voor Comenius en Religieus Kunstkabinet (zolder). Openingstijden: op werkdagen 's middags van 3.00 - 5.00 uur.

20. Turfpoortstraat 53: het pand dateert uit het midden van de 17e eeuw, aanvankelijk bewoond door Amsterdams koopman. Later gebruikt als Diaconiehuis.

JACQUES SCHULMAN N.V.
AMSTERDAM-C. - KEIZERSGRACHT 448

Telefoon: (020) 233380 - 247721

NEDERLANDSE- en BUITENLANDSE MILITAIRE PENNINGEN

RIDDERORDEN, ONDERSCHEIDINGSTEKENEN en LITERATUUR
over deze onderwerpen.
Ook leveren wij miniaturen, knoopjes, strikjes, batons

THERMOPLASTICS
VLAARDINGEN/HOLLAND

HERALDISCHE WAPENSCHILDEN
EN EMBLEMEN

met de hand geschilderd in
natuurlijke kleuren en
originele uitvoering,
ook auto-stickers en
emaille emblemen leverbaar

GD SIMONS

Alleenverkoop in Nederland bij :
THERMOPLASTICS - WAPENKUNDE
Mathenesserweg 67b - Postbus 194 - Rotterdam
Telefoon 010 - 154682

„DE DONDERBUS"

Sophiakade 5 b, Rotterdam 3016

GEOPEND VRIJDAG 19.00 - 21.00 uur

ZATERDAG 10.00-18.00 UUR

Inkoop - Verkoop - Ruil

Oude wapens — Antiek — Munten

MILITARIA

w.o. Bajonetten — Sabels — Degens — Zwaarden — Uniformen

van soldaat tot generaal.

Helmen in 100 verschillende uitvoeringen.

Orden en Erentekenen — ned., duits, russ., frans enz.

Emblemen — Tinfiguren — Vreemdelingen Legioen — Para

Commando — enz.

Camouflage uitrustingstukken — Ponjaards

DOCUMENTATIE

over Wapens van antiek tot modern — Uniformen — Munitie

Alle soorten Boeken en Tijdschriften van 2e W.-oorlog

Originele Documenten — Verzetsbladen — Strooibiljetten —

Aanplakbiljetten — Foto's — Films en Projectoren

Gramofoonplaten

Zend- en ontvanginstallaties — Veldtelefoons —

Mijndetectors — Afstandmeters — Kijkers

Privé: J. WINTERS

Goudserijweg 77, Rotterdam, telefoon 010-126297

CORRESPONDENTEN DER STUDIE-AFDELINGEN:

(1) De Studieafd.'Krijgsgeschiedenis,Korpsgeschiedenis KL o.l.v. E.W.van Popta, Columbusstraat 260, 's-Gravenhage.

(4) De studie-afdeling *'RIDDERORDEN EN ONDERSCHEIDINGEN'* o.l.v. J.C.Burger, Verhagen Metmanstraat 100, Rijswijk Z.H.

(12) De studie-afdeling *'MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN'*, o.l.v. A.J.Weekenstroo, Burg. Caan van Necklaan 340, Leidschendam.

(7) De studie-afdeling *'MILITAIRE MUZIEK'*, o.l.v.Mr.R.A.Schimmel Voorschoterlaan 608, Rotterdam.

(5) De studie-afdeling *'MILITAIRE EMBLEMEN'*, o.l.v. B.C.Cats en de Heer C.van Ekeris, Tesselschadelaan 147, 's-Gravenhage.

(16) De studie-afdeling *'MILITAIRE GENEALOGIE'*, o.l.v. Ir.Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 59, Haarlem.

(6) De studie-afdeling *'WAPENS EN MUNITIE'*, o.l.v. J. Lenselink, P.Kohlerstraat 10, Rijswijk Z.H.

(3) De studie-afdeling *'UNIFORMKUNDE'*, o.l.v. Dr.F.G.de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden.

(17) De studie-afdeling *'MILITAIRE FOLKLORE'*, o.l.v. L.Verhoeff, Gevers Deynoetweg 50, Scheveningen.

(19) De studie-afdeling *'KONINKLIJKE LUCHTMACHT'*, o.l.v. de Heer P.C.Boer, Durendaaldreef 8, Oisterwijk Nbr.

(20) De studie-afdeling *'K.N.I.L.'*, o.l.v. W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem.

(11) De studieafdeling *'TWEEDE WERELDOORLOG'*, o.l.v. de Heer J. H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden.

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN STUDIE-AFDELINGEN VOOR ZIJN OPGERICHT

(2) Tradities en ceremonieel.
(8) Vestingbouw, kasteelkunde, militaire gebouwen.
(9) Koninklijke Marine, (geschiedenis, scheepsbouw, varende Marine) (15).
(10) Napoleontica.
(13) Vaandels.
(14) Eerste Wereldoorlog.
(18) Militaire Motorvoertuigen, tanks.
(21) Militaire Bibliografie, tijdschriften.

*) *De tussen haakjes geplaatste nummers zijn indicaties ten behoeve van de ledenlijst.*